

SALÁT GERGELY

AMERIKA A KÍNAIAKÉ? – KÍNA ÉS LATIN-AMERIKA KAPCSOLATAI

AMERICA FOR THE CHINESE?
THE RELATIONS BETWEEN CHINA
AND LATIN AMERICA

Összefoglaló: Kína és Latin-Amerika kapcsolatai több évszázados múltra tekintenek vissza, de igazán intenzívvé csak a 2000-es évek elejétől váltak. Azóta a kínaiak rendkívül aktívak a térségben a kereskedelem, a hitelezés, a befektetések és az infrastruktúraépítés területén, amit a kulturális, diplomáciai, politikai és emberek közötti kapcsolatok megélénkülése kísér. Ma már Dél-Amerika legnagyobb kereskedelmi partnere Kína. A távol-keleti óriás és Latin-Amerika gazdaságai komplementerek, és a kapcsolatok szorosabbá válása minden érintett fél érdekében áll. A gazdasági lehetőségek mellett a stratégiai szempontok is jelentősek, a növekvő kínai jelenlét erodálja az Egyesült Államok egyeduralmát a nyugati féltekén, így a multipoláris világrend felé való elmozdulás kínai célkitűzését szolgálja, miközben a latin-amerikai országok mozgástere nő a kapcsolataik diverzifikálása, a sokszor egyoldalú washingtoni függés enyhítése által. A kínai-latin-amerikai kapcsolatok alakulása azonban számos veszélyt is rejt, és egyáltalán nem biztos, hogy a fejlődés a jövőben is töretlen lesz.

Kulcsszavak: Kína, Latin-Amerika, Dél-Amerika, kínai-amerikai kapcsolatok

Abstract: China's relations with Latin America go back centuries, but they have only really intensified since the early 2000s. Since then, the Chinese have been very active in the region in trade, lending, investment, and infrastructure, accompanied by a flourishing of cultural, diplomatic, political, and people-to-people relations. China is now South America's largest trading partner. The economies of the East Asian giant and Latin America are complementary and closer ties are in the interests of all parties concerned. In addition to the economic opportunities, the strategic aspects are also important, with a growing Chinese presence eroding US hegemony in the Western hemisphere, thus serving China's objective of moving towards a multipolar world order, while Latin American countries have greater room for manoeuvre by diversifying their relations and easing the dependence on Washington. However, the evolution of Sino-Latin American relations is also fraught with dangers, and it is by no means certain that progress will continue unabated.

Keywords: China, Latin America, South America, Sino-American relations

Bevezetés

A Monroe-elv 1823-as meghirdetése és fokozatos érvényesítése óta az utóbbi években vált először reális lehetőséggé, hogy az amerikai kontinensen – és vele együtt az egész nyugati féltekén – megrendüljön az Egyesült Államok dominanciája, s latin-amerikai területeken egy külső hatalom olyan **pozíciókat** szerezzen, amelyek jelentősen korlátozzák az USA mozgásterét. Ez a külső hatalom természetesen Kína, amely a 2000-es

évek eleje óta tudatosan építi befolyását az USA-tól délre fekvő országokban. (A kínai diplomácia a közép- és dél-amerikaival együtt szokta kezelni a karibi térséget is, így a továbbiakban a latin-amerikaiak mellett a karibi országokat is a tárgyalt régióhoz számítjuk, s e régiót a nemzetközileg bevett LAC – Latin America and the Caribbean – rövidítéssel jelöljük.)

A Kína és a LAC-régió közötti kereskedelmi kapcsolatok a 16–17. századra **nyúlnak vissza**, a 19. századtól több százezer kínai kulimunkás érkezett az itteni ültetvényekre, ők adják a ma is jelentős kínai közösségek alapját. A hidegháború első évtizedeiben a LAC-országok többsége – az USA-t követve – a tajvani kormányt ismerte el, de az 1972-es pekingi Nixon-látogatást követően jelentős részük diplomáciai kapcsolatot létesített Pekinggel. Igazán intenzívvé a kapcsolatok Kína 2001-es WTO-csatlakozása után váltak.

Töretlen fejlődés

Az **ezredforduló óta** bekövetkezett fejlődés igen látványos. 2000-ben Latin-Amerika exportjának mindössze 2%-a irányult Kínába, a kínai befektetések a térségben elhanyagolhatóak voltak, a kulturális vagy diplomáciai jelenlét sem volt kiterjedt, a kínaiak gyakran csak kubai **közvetítéssel** tudtak partnereket találni maguknak. Az évezred elejétől a 2008-as válságig évi **31%-kal** nőtt a kétoldalú kereskedelem, s az ütem ezután is csak némileg lassult le: 2010-ben a forgalom 180 milliárd, 2021-ben és 2022-ben már **450 milliárd** dollár körül alakult, s 2001-hez képest **17-szeresére** (más források szerint 2000–2020 között **26-szorosára**) nőtt (összehasonlításként: 2022-ben a jóval nagyobb gazdaságnak számító EU-val Kína 856 milliárd USD értékben kereskedett, az USA-val 691 milliárd USD értékben). Kína Dél-Amerika **legnagyobb** kereskedelmi partnerévé vált (de ha az egész LAC-régiót nézzük, még mindig csak második az USA mögött, elsősorban a mexikói–amerikai gazdasági összefonódásnak köszönhetően). Ma a régió lakosságának **60%-a** él olyan országban, ahol Kína az első számú kereskedelmi partner; 2000-ben ez az arány 3% volt (Kuba és Dominika lakóit jelentette).

A kínaiak az alábbi **négy** gazdasági területeken aktívak a LAC-régióban:

- 1) Kereskedelem: **Kína elsősorban** mezőgazdasági terményeket, ásványkincseket és energiahordozókat importál, s magas hozzáadott értékű ipari termékeket exportál. Ez rengeteg problémát felvet – a helyi ipar elszorvadásától kezdve a környezetpusztításon át az egyoldalú függőségek kialakulásáig –, de egyelőre a LAC-országok inkább lehetőséget látnak mindebben, hiszen hagyományos termékeik (szójabab, réz, kőolaj stb.) számára megnyílt a világ legnagyobb piaca. A kereskedelmet kétoldalú **szabadkereskedelmi megállapodások** is elősegítik (Chile, Costa Rica, Ecuador és Peru esetében már van ilyen, míg Uruguay jelenleg tárgyal róla). Évek óta **napi-renden** van a Kína–Mercosur szabadkereskedelmi **megállapodás** tető alá hozása, de ezt egyebek mellett nehezíti, hogy a Mercosur-tag Paraguay Tajpejvel tart fenn diplomáciai kapcsolatot.
- 2) Befektetések: Kínai állami és magáncégek számos **befektetést** hajtottak végre a térségben a 2000-es évek elejétől, egyrészt felvásárlások, másrészt zöldmezős beruházások formájában. 2005–2020 között több mint **130 milliárd** USD értékű befektetés érkezett a térségbe Kínából, ebből Brazíliába 60 milliárd, Peruba 27 milliárd, Chilébe 15 milliárd, Argentínába 12 milliárd. 2016-tól az **éves kínai FDI** mértéke a LAC-térségben

végig 4,5 milliárd USD felett maradt, miközben összességében globálisan zuhant az egyre ellenségesebbé váló nemzetközi környezet miatt. 2022-ben a kínai FDI a LAC-országokban 12 milliárd USD volt, az EU-ban 7,9 milliárd. A befektetések jelentős része **energiával** kapcsolatos (az előállításától az elosztáson át a megújulókkal kapcsolatos technológiáig), és szintén nagy szerepe van az ásványkincseknek (a hagyományos termékek mellett a lítium érdemel figyelmet: az Argentína–Bolívia–Chile „**lítiumháromszögben**” található az akkumulátorokhoz nélkülözhetetlen fém ismert globális készleteinek fele). Ezek mellett az élet minden területén találkozunk kínai tőkével.

- 3) Hitelezés: egy időben (nagyjából 2007–2016 között) Kína egyes LAC-országok legbőkezűbb hitelezője volt, a kínai állami „szakpolitikai bankok” (*policy bank*) évi átlagban 10 milliárd USD hitelt **helyeztek ki**. Mindez nem bizonyult sikertörténetnek, sok döntés gazdasági helyett politikai alapon született, és nagy aránytalanságok alakultak ki: például a régió GDP-jének 10%-át adó **Venezuela** kapta a kínai hitelek több mint 40%-át, s ezek törlesztésével komoly gondjai vannak. A nemzetközi hitelezésben újoncnak számító kínaiak gyorsan tanultak a hibákból, egy ideje jóval megfontoltabban nyújtanak kölcsönöket, s 2020–2021-re lényegében **le is álltak** a LAC-régió állami szintű finanszírozásával, majd 2022-ben **813 millió** USD kölcsönt adtak. Ma már a Kína–LAC pénzügyi tranzakciók nagy része vállalatközi befektetésekhez kapcsolódik. A kínai adósságcsapda-diplomácia mítosza azonban **tovább él**, az annak létét cáfoló számtalan nyugati elemzés ellenére.
- 4) Infrastruktúra: A kínai építőipari cégek – amelyek otthon túlkapacitásokkal küzdenek – aktívak a latin-amerikai infrastruktúrafejlesztési projekteknél, rendszerint állami tendereken **indulnak és nyerne**k, sokszor amerikai és egyéb nyugati riválisokat maguk mögé utasítva. Ezek jellemzően látványos, jól kommunikálható, stratégiai jelentőségű projektek, amelyek tovább növelik Kína elfogadottságát és a kínai technológiába vetett bizalmat (legyen szó a bogotái **metróról**, Latin-Amerika legnagyobb **naperőművéről** a patagóniai sivatagban vagy a chilei **5G-hálózatokról**).

Összességében azt lehet mondani, hogy a LAC-térség mind a négy említett területen viszonylag **barátságos** környezetet biztosít a kínai szereplők számára, például a projektjeiknek nem kell átmenniük azokon a felülvizsgálati eljárásokon, amelyek a nyugati világban már kötelezőnek számítanak. Jelentős az amerikai lobbitevékenység az olyan ügyekben, mint a Huawei kizáratása az 5G-fejlesztésekből, ezek a próbálkozások azonban csak **korlátozottan** sikeresek. Mindezen nagy területek mellett olyan együttműködések is zajlanak, mint a kínai **fegyverszállítások** (elsősorban Venezuelának), új technológiai kooperációk (Kína saját területén kívüli legnagyobb **úrlétesítménye** Argentínában van, emellett vannak műholdakkal kommunikáló földi állomásai Bolíviában, Brazíliában, Chilében és Venezuelában).

Washingtoni reakciók

Az Egyesült Államok szempontjából mindez **igen riasztó**, hiszen a saját hátsó udvaraként számoltartott térség sok országának Kína már jóval fontosabb kereskedelmi partnere, mint az USA. Ez politikai befolyást is jelent Peking számára, például kimutatható, hogy

azok az országok, amelyeknek már nem az USA, hanem Kína az első számú partnere, az ENSZ különböző testületeiben [kevésbé szavaznak](#) együtt az amerikaiakkal. Az utóbbi években több LAC-ország Tajpej helyett Pekinggel vette fel a diplomáciai kapcsolatot, Brazília rendkívül aktív a BRICS-ben, az országok többsége [örömmel csatlakozik](#) az olyan kínai projektekhez, mint az [Övezet és Út kezdeményezés](#) (21 LAC-ország) vagy az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank. A LAC-térség kiemelt célpontja volt a kínai [vakcinadiplomáciának](#), és kínai cégek sorra nyerik a különféle infrastruktúrafejlesztési tendereket.

Az Egyesült Államokban ezért komoly gondolkodás zajlik arról, hogy miként lehetne Kínát távol tartani Latin-Amerikától, egyelőre azonban nem született megoldás. Problémát jelent, hogy Washington [nem tudja](#) olyan módon ösztönözni az amerikai cégeket az USA stratégiai érdekeinek előmozdítására, ahogy Kína ezt meg tudja tenni saját állami és magáncégeivel. A bizalmat csökkentette, hogy Donald Trump szankciókkal sújtott több LAC-országot, újratárgyalta a NAFTA-t, és más módokon is [rontotta](#) az USA-LAC-kapcsolatokat. Jelentős részben a kínaiak latin-amerikai előretörésének el-
lensúlyozására hirdette meg 2021-ben a G7 (a Biden-kormányzat indítványára) a Build Back Better World [programot](#), hogy felvegye a versenyt a kínai Övezet és Út kezdeményezéssel, de mivel ehhez [alig rendelkez](#) forrást, a projekt lényegében elhalt, amin 2022-es átnevezése sem változtatott („semmi sem épült, semmi se tért vissza, semmi se lett jobb” – állította ezzel kapcsolatban egy elterjedt [mém](#)).

Amit viszont sikerült elérni, az a kérdéskörrel kapcsolatos nyugati [narratíva](#) egy-ségesítése. Eszerint a Kína-LAC-kapcsolatok elmúlt két évtizedbeli felfutása teljességgel egyoldalú folyamat, amelyben a világhatalmi ambíciókat dédelgető, [rosszindulatú](#), saját autokratikus berendezkedését terjesztetni és a „szabályokon alapuló nemzetközi rendet” felrúgni kívánó Peking lép fel [aktív](#) cselevőként, amihez a LAC-országok csak passzívan asszisztálnak saját vezetőik korruptség, rövidlátása vagy diktatórikus hajlamai miatt. (A kínai térnyerést a domináns nyugati narratíva minden más régióban is olyan folyamatnak állítja be, ahol Kína a cselekvő, a többi ország csak passzív áldozat). Természetesen a valóság ennél sokkal összetettebb, és a kapcsolatok alakításában a LAC-országok is [aktívan részt vesznek](#) saját vélt vagy valós érdekeiknek megfelelően.

Célok és érdekek

Az alábbiakban azt vesszük számba, hogy kinek milyen céljai, érdekei lehetnek a Kína-LAC-kapcsolatok fejlesztésével. Ennek alapján egyértelműnem tűnik, hogy korántsem egyoldalú folyamatról van szó.

Kínát mindenekelőtt a gazdasági és ezzel összefüggésben ellátás- és rezsimbiztonsági érdekei motiválják. A LAC-országok olyan [nyersanyagokat](#) biztosítanak számára kiszámítható módon és hatalmas mennyiségben, amelyekre nagy szüksége van 1,4 milliárdos népessége élelmezéséhez (szójabab) és gazdasági növekedése fenntartásához (energiahordozók és egyéb ásványkincsek). Emellett persze Latin-Amerika hatalmas piac a kínai termékek számára, beleértve a csúcstechnológiát is, legyen szó mobiltelefonokról, gépkocsikról vagy fegyverekről. A jelentős infrastrukturális elmaradottsággal küzdő LAC-országok a kínai építőipari cégeknek is sok lehetőséget jelentenek. A másik célja Kínának külpolitikai: a Tajvant elismerő országok jelentős része valaha a

LAC-térségben helyezkedett el, s jelenleg is a tizenhárom Tajpejjel diplomáciai kapcsolatot fenntartó állam közül [hét](#) itt található. Ezek „átállításával” a Tajvan még inkább elszigetelődne, s ez a folyamat [zajlik is](#), 2016 óta öt LAC-állam szakított Tajpejjel (Panama, Dominikai Köztársaság, El Salvador, Nicaragua, Honduras). Tajvan kérdése a Kínai Népköztársaság számára prioritást jelent, így latin-amerikai aktivitásának is ez lehet az egyik oka. S természetesen a LAC-államok által a nemzetközi szervezetekben Kínának nyújtott támogatás sem elhanyagolható. Végül, de nem utolsósorban, Kína aktivitása annak a történelmi távlatú célnak az elérését is szolgálja, hogy az unipoláris világrend helyére egy olyan multipoláris rendszer lépjen, amelyben Pekingnek jóval nagyobb a mozgásteret. Ehhez egyrészt [hozzájárulhat](#) az Egyesült Államok nyugati féltekén gyakorolt hegemoniájának [erodálása](#), a hagyományosan jórészt az amerikai érdekszférába tartozó latin-amerikai államok leválasztása, másrészt a térség – s elsősorban Brazília – önálló pólusként való fellépésének támogatása. Mindennek fő módja az, hogy Kína [alternatívát](#) kínál a LAC-országoknak minden tekintetben: gazdaságilag, pénzügyileg, politikailag, diplomáciailag, ideológiailag. (Ugyanakkor az, hogy Kína támogatná az autokratikus rendszerek kiépülését, nem igazolható; [inkább](#) arról van szó, hogy az eleve autokratikusabb rendszerek hajlamosabbak Kína felé fordulni, ahonnan nem kell ideológiai kritikákra, beavatkozási kísérletekre számítaniuk.)

A LAC-országok elsődleges célja szintén [gazdasági](#): a hatalmas kínai piac óriási lehetőségeket jelent a latin-amerikai termelők számára, a kínai befektetések munkahelyeket teremtenek, a kínai technológia és infrastruktúra javítja az életminőséget, az ezekből fakadó gazdasági növekedés növeli a kormányok támogatottságát. Másrészt a LAC-országok is szeretnék tágítani mozgásterüket: Kína lehetőséget teremt számukra, hogy kilépjenek az USA évszázados árnyékából, diverzifikálják a kapcsolataikat, „versejtsessék” – s ezzel engedményekre kényszerítsék – a nagyhatalmakat.

A Kína–LAC-kapcsolatok fejlesztése tehát minden résztvevő érdekében áll, gazdaságaik komplementer jellegűek, s ennek felismerése egy rendkívül összetett és többszintű kapcsolatrendszer kialakulásához vezetett. Interregionális szinten 2014-ben jött létre a China-CELAC Forum, amely a Latin-amerikai és Karibi Államok Közössége és Kína közötti kommunikáció egyik platformja, de Kína kapcsolatot tart fenn a Mercosurral is. Olyan nemzetközi szerveződésekben is aktív az együttműködés, mint Brazília esetében a BRICS. Kína szavazati joggal rendelkező [tagja](#) az Amerika-közi Fejlesztési Banknak (Inter-American Development Bank) és a Karibi Fejlesztési Banknak (Caribbean Development Bank). A főszerepet természetesen a bilaterális államközi kapcsolatok játsszák (a Tajpejt elismerő hét államot kivéve, amelyek szerepe marginális), ezeket az utóbbi két évtizedben igyekeztek szorosabbra fűzni. Xi Jinping (Hszü Csün-ping) kínai államelnök-pártfőtitkár 2012-es hatalomra kerülése óta [tizenegyszer](#) látogatott el a térségbe, mind a bilaterális, mind az interregionális kapcsolatok fejlődését elősegítendő, de alacsonyabb szinten is intenzív diplomáciai tevékenység zajlik (ez alól a 2020–2022-es három Covid-év kivételt jelentett). Ugyanakkor kínai részről érezhető frusztrációt okoz, hogy a gyakori kormányváltások a LAC-térségben sokszor a Kína-kapcsolatokban is váltást hoznak, ezért is figyelhető meg elmozdulás az alacsonyabb szintek felé, tehát kialakult a tartományok, városok közötti kapcsolatok sűrű hálózata is, és a cégek is sokszor közvetlenül működnek együtt, az állami szereplők részvétele nélkül. Mindezt az „emberek közötti kapcsolatok” tudatos fejlesztése kíséri, például diákcsera-programokkal, ösztöndíj-lehetőségekkel a másik hallgatói számára.

Összességében a Kína–LAC-kapcsolatok mindennapi gyakorlatában az alábbi [folyamatok](#) figyelhetők meg:

- 1) Lokalizáció: Az egyes projektekről, befektetésekről, építkezésekről helyi szereplők állapodnak meg és ők viszik végig azokat, a változékony nagypolitika kihagyásával.
- 2) Professzionizáció: A még az 1990-es évekre is jellemző személyes kapcsolatokon alapuló, sok esetlegességgel és szakszerűtlenséggel járó kapcsolatok helyére a professzionális intézmények kiszámítható és standardizált együttműködése lép.
- 3) Szofisztikálódás: Az egyszerű „hitelért olajat” ügyletek vagy kereskedelmi tranzakciók helyét **átveszik** a bonyolult, sokszereplős, **csúcstechnológiát** bevonó, hosszú távú együttműködések (pl. okos városok kiépítése).
- 4) Privatizáció: A kapcsolatokban egyre inkább dominálnak a magáncégek politikai kapcsolatoktól független együttműködései, üzletei.

A kínai–latin-amerikai kapcsolatok kilátásai

A Kína–LAC-kapcsolatok fejlődése, Kína latin-amerikai befolyásának növekedése jól mutatja a világrend szemünk előtt zajló átalakulását. Az unipoláris világrend megrendülését mi sem mutatja jobban, mint hogy a kínaiak az USA hagyományos „hátsó udvarában” is komoly pozíciókat tudtak szerezni. A fejlődés a belátható jövőben folytatódni fog, hiszen az azt eddig megalapozó tényezők a továbbiakban is fennállnak. Ugyanakkor van esélye annak, hogy olyan problémák fognak megjelenni, amelyek túlmutatnak a nyugati sajtóban rendszeresen megjelenő **kritikákon** (a kínai projektek természeti környezetet pusztító hatása, az őshonos közösségek lakóhelyeinek megsemmisítése, a munkásjogok megsértése, az egyes projektek meg nem térülése, a visszafizethetetlen adósságok stb., amelyeknek sokszor van valóságalapjuk, de nem tűnnek kezelhetetlennek vagy nem különböznek a nyugati aktorok okozta problémáktól). Ilyen problémák lehetnek:

- 1) A Kína–LAC-kapcsolatokban a klasszikus centrum-periféria felosztás működik, ahol az egyik fél nyersanyagokkal fizet a másik fél magas hozzáadott értékű termékeiért, ami a kapcsolatokat aszimmetrikussá teszi, és hosszú távon az egyik fél kiszolgáltatottságához vezet.
- 2) A kínai hübrisz megjelenése visszavetheti a kapcsolatokat. Bár az elmúlt évtizedekben ahhoz szoktunk hozzá, hogy a kínaiak tartózkodnak a felsőbbrendűség érzékeltetésétől, a kioktatástól, az arroganciától (évtizedeken keresztül ezt tanították a kínai diplomataképzőkben), az utóbbi években egyre inkább megjelenik az a hagyományos kínai nagyhatalmi és civilizációs gőg, amely évezredekig jellemezte az országot. Ennek már Latin-Amerikában is **vannak jelei**. Ez a „csöbörből vödörbe” érzését keltheti a latin-amerikaiakban.
- 3) A LAC-országoknak nem céljuk, hogy egy Kína vezette blokkhoz csatlakozzanak, vagy hogy választaniuk kelljen a különböző tömbök között. Addig kényelmes számukra a kínai partnerség, amíg az a mozgásterületet növeli, de ha annak csökkenését éreznék – például kereskedelmi pozícióit kihasználva Kína zsarolásban fogna –, az kapcsolataik átgondolására késztetné őket. Kína hasznos eszköz az USA dominanciájának ellensúlyozására, de nem cél, hogy azt kínai dominancia váltsa fel. Jelenleg Brazília exportjának 30%-a, Chiléének csaknem 40%-a **irányul** Kínába, ez komoly kitettséget

jelent, ami veszélyforrás. Várható, hogy az eddig az amerikai függést Kína segítségével enyhíthető államok előbb-utóbb a kínai függést kívánják más segítségével enyhíteni, ami szintén a kapcsolatok lazulása irányába hat.

- 4) Kína belső problémái és esetleges befele fordulása – amire van esély, hiszen kimondott gazdaságpolitikai cél a hazai teljes ellátási láncok kialakítása, a „belső keringés” életképessé tétele – a LAC-kapcsolatoknak is ártanak.
- 5) Kevés az esély rá, hogy az USA ölbe tett kézzel tűrje a további zavartalan kínai térnyerést a saját szomszédságában. Az egész folyamatot az tette lehetővé – legalább részben –, hogy Washington az elmúlt évtizedekben Latin-Amerikát elhanyagolta, s a világ más térségei felé figyelt. Ám az „Amerika az amerikaiaké” doktrína tényleges megrendülése esetén az amerikai elit valószínűleg újra prioritásként kezelné saját térségét, ez pedig különféle ellenakciókat szülhet.

A fentiek alapján az prognosztizálható, hogy a kínai–latin-amerikai kapcsolatok a belátható jövőben tovább fejlődnek majd, de számos feszültség is megjelenik bennük, s a növekedés dinamikája csökkenhet. Washington jó eséllyel évszázados helyismeretére és kapcsolatrendszerére támaszkodva aktívabban fel fog lépni a kínai térnyerés ellen, s a LAC-térség a kínai–amerikai vetélkedés frontvonalában találja magát. A nagyhatalmi vetélkedést a térségbeli országok saját érdekeik érvényesítésére, mozgásterük növelésére próbálják meg kihasználni, s igyekeznek nem elköteleződni egyik fél mellett sem, megpróbálva minden oldalról megszerezni azokat az előnyöket és hasznokat, amelyeket az adott oldal nyújtani tud. A jövőben tehát – néhány ország kivételével – pragmatikus egyensúlyozást figyelhetünk meg, amely számos kockázattal, de lehetőséggel is jár a régió számára.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

SALÁT GERGELY

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.34>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.